

Hans Jørgen Nielsen

Er økologisk metode så dårlig, som Thomsen og Berglund siger?

Redaktionen har givet mig et ubehageligt stikord: Den økologiske valgforsknings bidrag til den moderne interviewforskning. Dette har jeg fortolket snævert: Det drejer sig ikke om økologisk forskning. Det drejer sig heller ikke om moderne interviewforskning. Det drejer sig om samspillet mellem økologi og valgforskning. Videre har jeg valgt at blive på hjemmebane: Danmark.

Ved disse indskrænkninger og præciseringer opnås to ting: Det følgende bliver en artikel om et næsten ikke-eksisterende fænomen. Det inviterer til opfordringer til, at fænomenet i højere grad burde være der. Om ikke andet, så ud fra almindelighed høflighed, når anledningen er en bog om økologisk valgforskning. Men bogen indeholder nogle konklusioner, der kraftigt indsnævrer denne mulighed.

Med samfundsforskningens metodiske landvinding – 2x2 tabellen – kan genstandsfeltet deles op i fire områder:

Tabel 1. Mulige områder for valgforskning

	Dækkes af interviewforskning	Dækkes af økologisk forskning
1.	Ja	Ja
2.	Ja	Nej
3.	Nej	Ja
4.	Nej	Nej

Område 4 er det største, men glider ud. *Område 3* er historisk vigtigt. Den økologiske forskning er et nyttigt alternativ i mangel af interviewdata. Det gælder analyser af fremmede systemer, hvor der endnu mangler interviewundersøgelser, jf. Søren Risbjerg Thomsens studier af koreansk vælgeradfærd. Vigtigere endnu er muligheden for at inddrage den historiske dimension. Det bedste eksempel er Søren Risbjerg Thomsens analyser af folketingsvalgene og af klasseafstemning tilbage til 1920. Her er der et klart samspil med interviewforskningen. For eksempel går Søren Risbjerg Thomsens analyse af klasseafstemning fint i tråd med Torben Worres, Ingemar Glans' og Jørgen Goul Andersens analyser af klasseafstemning ud fra interviewdata. Og Risbjerg Thomsens analyser har et betydeligt fortrin. De giver et rigtigt langtidsperspektiv, hvor analyserne ud fra interviewdata på grund af datamangel er mere kortsigtede. Vi når tilbage til det gamle bondesamfund. Dette kan generaliseres: Den økologiske metode giver i hvert tilfælde mulighed for at behandle et område, der er væsentligt større i både tid og rum. Problemstillingerne kan være de samme som i surveyforskningen. Men økologien kan give større dybde.

Til gengæld giver *område 2* også begrænsningen: Der er store områder, hvor der ikke er registreret data – blandt andet fordi det ikke kan lade sig gøre. Det gælder således stort set alt, hvad der vedrører motiver, holdninger, interesse etc. Her bliver surveyforskningen enerådende¹.

Konfrontationen kommer ved *område 1*. Bogen beskriver selv situationen. Artiklen om den økologiske fejlslutning i 1952 havde – sammen med opkomsten af de tekniske muligheder for interviewundersøgelser – en næsten dødbringende virkning på den økologiske forskning. Hvor det lod sig gøre – og det gjorde det på flere og flere områder – gik man over til interviewundersøgelser. I den sammenhæng er Danmark nok lidt af en anomali. I 1960'erne – et årti efter artiklen om økologisk fejlslutning – startede dansk valgforskning med Borre og Stehouwers økologiske studier. Der var en god økonomisk begrundelse: Det var billigere. Men det betød nok også en forsinket start på interviewforskningen i Danmark. Men fra 1970'erne kom Danmark til at ligne den øvrige verden. Interviewforskningen tog overhånd, og tilbage sad Søren Risbjerg Thomsen og enkelte andre true believers – og matematisk interesserede – og puslede med modeller.

Ud fra *Modern Political Ecological Analysis* var dette skift sikkert også meget fornuftigt. I hvert tilfælde, hvis man læser ordret. Forfatterne er ikke blot kritiske, men også selvkritiske over for egne metoder, og selvkritikken nærmer sig det destruktive. Side 42-43 hedder det, ud fra analyser af danske, svenske og finske data, at de økologiske estimater næppe er så valide som resultater fra surveyundersøgelserne. Side 74 konkluderes en analyse af svenske valg i 1928, 1948 og 1968 med, at man får bekræftet den konventionelle visdom og næste side hedder det, at man finder støtte for to af surveyforskningens resultater. Nix weiter. Selvkritikken viser en videnskabelig holdning, når den er bedst. Men opløftende er det ikke. Konklusionen er indlysende: Hvis man overhovedet kan komme afsted med det, må man foretrække surveys. Sammenlagt bliver kun *område 3* tilbage. Man kan bruge økologisk metode, der hvor man ikke har andet.

Selvkritik behøver dog ikke at gå over i selvpineri, og noget tyder på, at Berglund, Thomsen og Wörlund har tilbøjeligheder i den retning. De skriver meget rigtigt, at der også er noget »fuzzy« ved surveyforskningen. Men alligevel sammenligner de deres egen metodes resultater med surveyforskningens. Validiteten i den økologiske metode afgøres ikke ud fra, hvordan de virkelige vandringer mellem partierne var. Det ved man nemlig ikke. Men hvordan de forskydninger, man ved økologisk metode regner sig frem til, passer med surveyforskningens beregninger. *Fuzz1* (økologi) holdes op mod *fuzz2* (survey) og via et par stipulationer bliver *fuzz2* bedømmelseskriteriet. De virkelige valgforskydninger ved valget fremkommer kun ved en antagelse om, at de brugte surveyundersøgelser, efter en række korrektioner, er »ideelle surveys«, der alene adskiller sig fra det rigtige resultat ved tilfældige afvigelser og ikke ved nogen systematik. Hvis den økologiske metode var bedre end disse ideelle surveys, skulle den ramme ind midt imellem to ideelle surveys. De kunne nemlig have mere eller mindre tilfældige udsving til hver sin side.

Var alt så vel, var sagen næsten afgjort på forhånd. Tilfældige fejl kan man jo mindske ved at forøge antallet af interviews fra 1000, til 2000 eller – hvis det skal

være – til 9000 som i Sverige. På et eller andet tidspunkt må ideelle surveyundersøgelser vinde.

Men der er to problemer. For det første er antagelsen om ideelle surveys dristig. Hvad nu, hvis de to surveys har samme slagside? I så fald kan det være et plus, at den økologiske metode ikke rammer midt ind. Dernæst kan de tilfældige afvigelser i to – kun to – surveys meget vel gå til samme side. I så fald kan det igen være et plus, at de økologisk estimater ikke rammer ind i mellem.

Dette er et forsøg på at redde den økologiske metode på *område 1*, hvor den konkurrerer med interviewforskningen. Og ønsket udspringer af Berglunds, Thomsens og Wörlunds iagttagelse, at der også er noget »fuzzy« ved surveyforskningen. I hvert tilfælde på et bestemt punkt. I råmaterialerne er oplysninger om (sidste og forrige) partivalg som oftest lidt skæve. Det fik så være, for det anviser forfatterne selv en udvej ud af: Man kan køre en række iterationer indtil marginalerne ved de to valg passer med de rigtige valgtal. Men meget værre er, at oplysningerne om valgdeltagelsen er fundamentalt gale. Og med nedgangen i valgdeltagelsen er det blevet et slemt problem. Ved sidste valg var »sofavælgerpartiets« fremgang af samme størrelsesorden som fremgangen for »arbejderpartierne«. Det kan man ikke negligere ved kun at se på forskydningerne mellem de rigtige partier. Men netop når tallene er tossede, kommer valgforskerens bogholderikneb til at få væsentligt større vægt end vælgernes svar. Ethvert alternativ ville være velkomment. Og her arbejder den økologiske metode i det mindste med de rigtige tal.

Redningsaktionens success er dog usikker. For et er, at Thomsens, Berglunds & Wörlunds vurdering af Søren Risbjerg Thomsens metode nok er for hård. Men der er alligevel et meget stort spring til så at konkludere, at den økologiske metode nok alligevel giver mere og ikke – som de tre skriver – mindre valide resultater end surveyforskningen. Beviset for – eller sandsynliggørelsen af – den økologiske metodes fortrin på *område 1* mangler.

Men der er et yderligere spørgsmål ved *område 1* – ikke om metode, men om typer af data. Intet illustrerer forskellen mellem 1960'ernes og de senere årtiers valgundersøgelser bedre end variabelisterne for surveyundersøgelserne. I undersøgelsen 1971-73 spurgte man, hvilken kommune vælgeren boede i og indføjede oplysninger om respondentens hjemkommune i hans eller hendes post i filen. Men derefter var det også slut. I den sidste undersøgelse har man – som et gratis biprodukt fra Gallup – oplysninger om respondentens postnummer. Der er en nær sammenhæng mellem kommune og postnummer. Men den er ikke perfekt. For eksempel er Gladsaxe splittet op på postnumre fra nabokommunerne, hvilket igen gør disse kommuners postnumre til tvivlsomme nøgler. Ved brug af andre oplysninger (for eksempel kommunens størrelse) kan man komme noget nærmere. Men to ting er afgørende: De eksisterende nøgler er ikke nogle, valgforskerne har bedt om, og ingen har tilsyneladende savnet bedre nøgler.

Dette har den indlysende konsekvens, at der er teser, man ikke rigtigt kan prøve. Der er for eksempel en gammel teori – tilbage til Tingsten i 1937 – om at arbejdere i arbejderkvarterer er mere røde end arbejdere i middelklassekvarterer. En mulighed er naturligvis, at det ikke er samme slags arbejdere, der bor på Nørrebro og i Tåstrup. Men det kunne også tænkes, at selve miljøet spillede en rolle.

Den mulighed er svær at undersøge. Der er også andre indikatorer på, at konteksten spiller en rolle. Ud fra data i kommunevalgsundersøgelsen i 1978 – den havde af gode grunde fine kommunenøgler – fandt jeg, at tilliden til lokalpolitikkerne steg drastisk med faldende kommunestørrelse. Det skete uanset partipolitisk placering. Socialdemokrater i borgerlige småkommuner syntes således bedre om lokalpolitikkerne end socialdemokrater i store socialdemokratiske kommuner.

Dette peger på, at surveyundersøgelser i hvert tilfælde med en vis fordel kunne bruge den samme type områdedata, som de økologiske modeller bruger.

Men kærneområdet bliver dog *område 3*: Der hvor den økologiske analyse er enerådende, og hvor man kan udvide perspektiverne i tid og rum. Og havde *Modern Political Ecological Analyses* en dårlig nyhed for økologisk metode som konkurrent til surveymetoden, har den til gengæld en god for de tilfælde, hvor der ikke er andre fremgangsmåder end økologi. De tal, bogen giver for Danmark for forskellene mellem økologiske estimater og surveyundersøgelser, er ikke afgørende forskellige fra forskellene mellem to surveyundersøgelser. Og i Sverige og Finland var forskellene mellem økologi og survey mindre, end de var i Danmark (s. 28, 34 og 39). Man kan måske ikke extrapolere til Danmark 1920 eller Sydkorea i dag. Men lighederne tyder på, at det kan være næsten lige så godt at bruge økologi.

I de tilfælde, hvor der ikke er andet for, er der ingen grund til at holde sig tilbage. Tværtimod er der en speciel grund til at køre løs, nemlig dansk valgforsknings sene start. Specielt i den surveyprægede del er langtidstendenser noget, der stort set starter i 1971² – efter tv's fremkomst, efter de store ændringer i erhvervssammensætningen i 1960'erne og efter partipressens nedtur. Mere kunne lægges til. Man mangler rødderne tilbage.

Dem kan Søren Risbjerg Thomsen forhåbentlig finde.

Noter

1. Men der kan være surrogatmål. Variationer i kirkegang kan være en udmærket indikator på variationer i tro på Gud.
2. Det gælder dog kun i store træk. Oparbejdelsen af gamle Gallupdata trækker trådene længere tilbage, og der er også en enkelt undersøgelse fra 1964.